

Vedlegg 2: Hovedsatsingene i regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024-2034

1. Agderundersøkelsen – kunnskapsgrunnlag for fysisk aktive liv

Agderundersøkelsen representerer en ny og innovativ satsing som posisjonerer Agder som et foregangsfylke nasjonalt innen utvikling av kunnskap om fysisk aktivitet. Prosjektet er forankret i *Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024–2034*, og skal bidra til å realisere planens hovedmål om et mer aktivitetsvennlig samfunn og bedre levekår.

Formålet er å kartlegge aktivitetsnivået i befolkningen gjennom objektive målinger basert på ny teknologi. I første fase skal det gjennomføres to målinger med et utvalg på 12 000–15 000 personer – en undersøkelse av denne størrelsen og med objektive data er ikke tidligere gjennomført i Norge. Dataene vil kobles med levekårsindikatorer, demografi, idrettsanlegg og medlemskap i idretten, og visualiseres i kart og grafer i Agdertall. Dette gir kommunene et konkret verktøy for å målrette tiltak og redusere sosiale forskjeller.

Undersøkelsen inkluderer to tiltak fra handlingsprogrammet og danner kunnskapsgrunnlaget for hele planen. Den skal formidles gjennom nettverk, konferanser og en kommuneturné. Målet er at undersøkelsen etableres som en fast helseundersøkelse hvert femte år, med neste måling etter ti år uten ekstern finansiering.

Initiativet kommer fra Regionalt fagråd, og prosjektet gjennomføres i samarbeid mellom Agder fylkeskommune og Universitetet i Agder (UiA). Fylkeskommunen er prosjekteier, mens UiA har ansvar for den operative gjennomføringen. Finansiering er søkt fra Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør, og fylkeskommunen og UiA bidrar med totalt 6,5 millioner kroner, inkludert verdiberegning av egne ressurser.

2. Helsefremmende skole og barnehage – fysisk aktivitet

Satsingen er en del av fylkeskommunens folkehelseprogram *Helsefremmende skole og barnehage*, og bygger på målsettingene i *Regional plan for fysisk aktive liv i Agder 2024–2034* om å utvikle aktivitetsvennlige oppvekstmiljøer. Programmet omfatter tre temaer: fysisk aktiv læring, kosthold og lek (sosial og emosjonell regulering/læring). Per i dag deltar 7 av 25 kommuner og 2 barnehager i satsingen på fysisk aktivitet.

Avdelingen Kultur og idrett har ansvar for temaet fysisk aktivitet, og ser muligheter for å koble på relevante tiltak fra handlingsprogrammet. Ett eksempel er et foreslått pilotprosjekt rettet mot fysisk aktivitet i skolefritidsordningen (SFO), som skal gi barn mulighet til å prøve ulike aktiviteter innenfor både kultur og idrett i SFO-tiden – en arena der over 90 % av barn opp til 3. klasse deltar. Målet er å redusere utenforskap og økonomiske barrierer for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Et annet tiltak som er tiltenkt innlemmet i satsingen, er utvikling av aktivitetsfremmende skolegårder. Det er etablert dialog med TVERGA og rådgivere fra forskjellige avdelinger i administrasjonen for å se på helhetlige løsninger som kan bidra til mer fysisk aktivitet i skolemiljøet.

3. Kapasitetsprosjektet

Målet er å få bedre innsikt i hvordan idrettsanlegg faktisk brukes, og hvordan vi kan øke den reelle bruken uten store investeringer. Prosjektet tar utgangspunkt i observasjon og tilbakemeldinger på at samtidig som idrettslag melder om manglende kapasitet og barn og unge står på ventelister, står flere anlegg ledig – særlig på dagtid og i overgangsperioder mellom skole og fritid. Det er ofte stor forskjell mellom booket tid og faktisk bruk, og manglende rutiner for å frigjøre ubrukt tid bidrar til ineffektiv ressursbruk.

Gjennom systematisk kartlegging av anleggsmassen, bruksmønstre og ledig kapasitet, skal prosjektet bidra til smartere og mer bærekraftig bruk av eksisterende anlegg. Dette inkluderer oppdatering av anleggsregisteret, analyse av faktisk bruk versus booket tid, og utvikling av kartbaserte oversikter som viser tilgjengelighet og dekning i ulike områder – også sett i sammenheng med levekår. Erfaringer fra Danmark og Sverige viser at slik innsikt kan gi betydelige gevinster, både økonomisk og sosialt, ved å aktivere eksisterende kapasitet og redusere behovet for nybygg.

Direkte eller indirekte støtter prosjektet opp under ti tiltak i handlingsprogrammet, og vil gi et viktig datagrunnlag for tildeling av spillemidler, behovsvurderinger, planarbeid og prioritering av anlegg. Det legges opp til samarbeid med kommuner, idretten, forskningsmiljøer og andre aktuelle aktører. Prosjektets størrelse avhenger av interessen fra kommune og andre anleggseiere, ressurstilgang, økonomi og ambisjonsnivå. Muligheter for å starte som et pilotprosjekt i noen utvalgte kommuner/områder.

Ved å koble bookingsystemer med monitoreringsverktøy og etablere rutiner for deling og frigjøring av tid, kan vi oppnå bedre utnyttelse av anleggene, redusere presset på ettermiddagstid og inkludere flere barn og unge i aktivitet. Prosjektet gir et konkret verktøy for politisk ledelse til å fatte beslutninger basert på objektive data, og kan bidra til mer effektiv ressursbruk og styrket samarbeid på tvers av sektorer.

4. Friluftslivsatsing

Tiltak 4. Fylkeskommunen inngår samarbeidsavtaler med de tre interkommunale friluftsrådene, og viderefører samarbeidsavtaler med DNT, Forum for natur og friluftsliv og Agder idrettskrets.

Status: Det er ikke inngått samarbeidsavtaler med de tre friluftsrådene i fylket. Friluftsrådene får likevel årlig driftstilskudd tilsvarende 6 kr pr. innbygger i sin region. Summen har vært lik siden 2021. Samarbeidsavtalene med DNT og Forum for natur og friluftsliv vil etter planen bli fornyet i 2027, når dagens avtaler går ut.

Tiltak 8. Igangsette et flerårig regional prosjekt for å øke tilgjengeligheten for alle i nærfriluftsområder.

Status: Prosjektet "Inkluderende friluftsliv for alle i Agder 2024-2027" ble i gang i 2024. Prosjektet har tre faser: 1. Kartlegginga av status for tilgjengelighet i friluftslivsområder. 2. Utbedre tilgjengelighet i friluftslivsområder. 3. Formidle informasjon om hvilke friluftslivsområder som er tilgjengelig for alle. Fase 1 ble ferdigstilt høsten 2025. Til sammen 126 områder i 16 kommuner har blitt kartlagt etter Kartverkets metodikk. Alle kommunene som deltar i prosjektet har fått tilsendt en rapport med status i hvert friluftslivsområde som er kartlagt, samt forslag til tiltak for å bedre situasjonen. Fase 2 av prosjektet er satt i gang i høst, og 1 mill. kroner til utbedringstiltak er lyst til kommuner og friluftsråd. Prosjektet skal være ferdig innen utgangen av 2027.

Tiltak 36. Utarbeide informasjon om fysisk aktivitet, allemannsretten og friluftsområder på flere språk, og samarbeide med flerkulturelle organisasjoner om informasjon og opplæring.

Status: Tiltaket er ikke påbegynt. Tiltaket skulle egentlig vært en del av arbeidet med Friluftslivets år 2025, men på grunn av kapasitetsutfordringer ble tiltaket ikke gjennomført som ønsket.

Tiltak 43. Rammen for fylkeskommunale tilskuddordninger knyttet til friluftsliv økes i anledning Friluftslivets år 2025.

Status: Rammen for den fylkeskommunale tilskuddsordningen "Tilskudd til tilrettelegging for friluftsliv" ble økt med 200 000 kroner fra 1 200 000 kr til 1 400 000 kr. Det ble ikke noen økning på fylkeskommunens tilskuddsordninger for kyststiarbeid. Der ble rammen på 500 000 kr videreført.

Tiltak 65. Vurdere å etablere fylkeskommunal tilskuddsordning for sikring av nye nærfriluftsområder.

Status: I budsjettforslaget for 2026 har fylkeskommunedirektøren foreslått å etablere en tilskuddsordning på 500 000 kr der kommuner, friluftsråd og regionale frivillige organisasjoner kan søke tilskudd til kjøp av friluftslivseiendommer. Ordningen vil supplere den statlige tilskuddsordningen med samme formål.